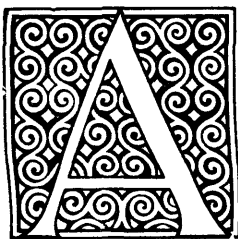

Helbing Ferenc eredeti rajza.

BUKOVINA VISSZAFOGLALÁSA. 1915 JANUÁR KÖZEPÉTŐL ÁPRILIS ELEJÉIG.

A kárpáti küzdelmek leírásánál szándékosan mellőztük azoknak a dicsőséges harcoknak megismertetését, amelyeket csapataink Bukovinának és Galicia délkeleti részének behavazott hegyein vívtak s amelyek eredménye az említett vidékeknek az orosz megszállás alól való felszabadítása lett.

Bukovina és délkeleti Galicia ugyanis külön harcteret alkotnak. A Duklai-horpadás és a tőle keletre levő hágók messze vannak Buko-

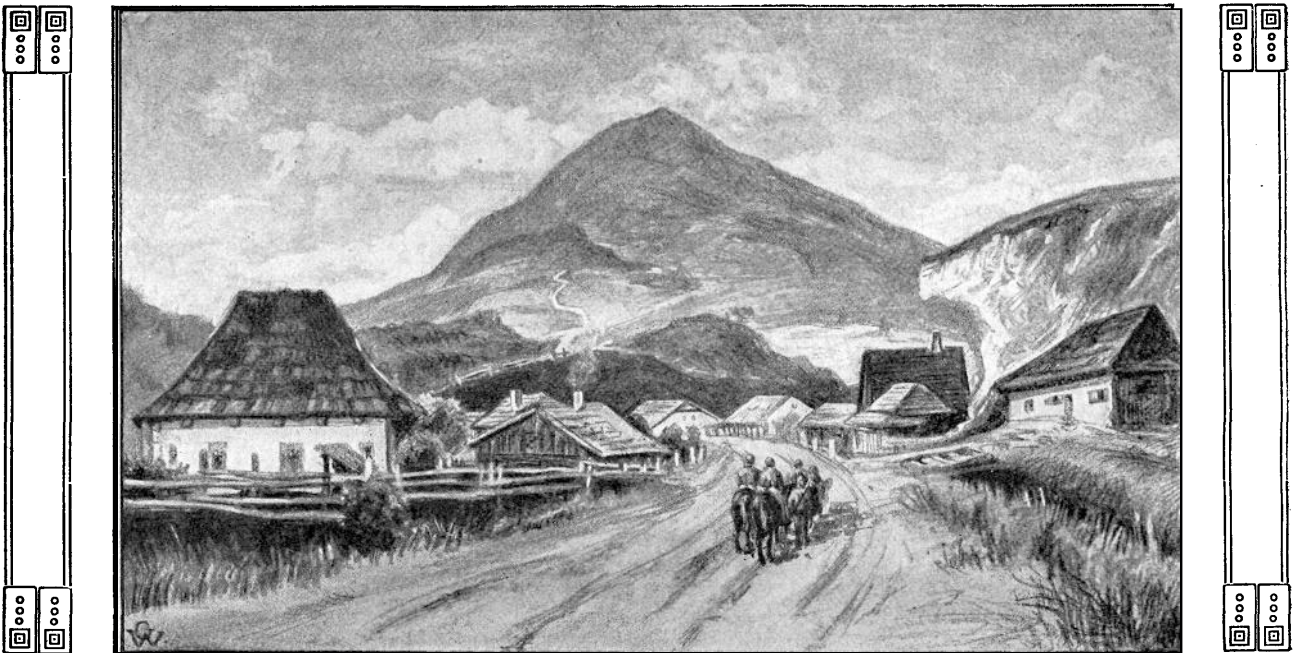
vinától. Az előbbieknél operáló csapatainknak hadműveleti alapja általában a Tiszától nyugatra fekvő vidék, földrajzi hadműveleti tárgyai pedig Przemysl s a jobbszárnyé Lemberg is. A Bukovinában működő szövetséges sereg Máramarosszigetre és Erdélyre támaszkodik, elérendő földrajzi célja pedig: a balszárny számára Lemberg, a sereg többi része számára ellenben Besszarábia északi része és Volhinia volt.

Az Erdős-Kárpátok délkeleti láncai északkeleti irányban fokozatosan esnek a Czernovicz mellett folyó Prut- és Dnyeszter-folyók felé. A Szereth, valamint Szucava és Moldova mellék-

Előnyomuló gyalogságunk Bukovinában.

A „Kilophot”, Wien felvétele.

Kirlibaba.

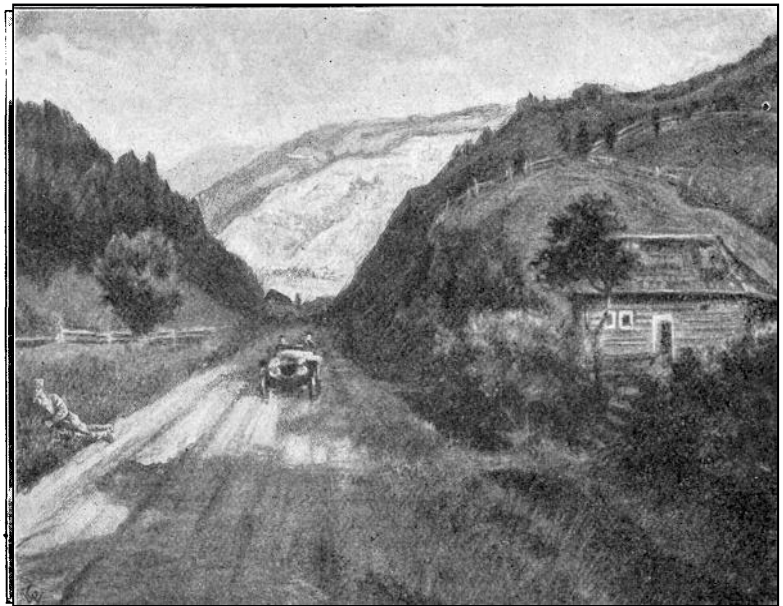
folyói, úgyszintén a Prutnak és a Dnyeszternek mellékfolyói mélyen bevágott völgyekben sietnek torkolatuk felé s így a terep járhatóságának nehézségeit fokozzák. A Prut-folyó Czernovicz környékén 150—250 méter széles, a kanyargós folyású Dnyeszter pedig a Prutnál is nagyobb lévén, mindkét folyó jelentékeny akadály s így a védelemre előnyös.

Bukovina keleti határát a Prut-folyó és Magyarország közt Románia északnyugati határa alkotja. Ennek politikai jelentősége abban áll, hogy Bukovinának elvesztése, illetve visszafoglalása a semleges Romániát befolyásolhatja, ámde katonai szempontból is fontos, mert a Bukovinában működő csapatok keleti szárnyát Románia felől váratlan támadás, vagy éppen megkerülés veszedelme mindaddig, míg Románia semleges s az orosz ellenség ezt tiszteletben is tartja, nem fenyegetheti.

Az oroszok 1914 augusztusban betörték Bukovinába. Velük szemben, mint tudjuk, Fischer alezredes, később ezredesnek, Bukovina csendőrségi parancsnokának hirtelen összeállított kis serege — alig néhány zászlóalj — állott. Pénzügyőrök, csendőrök, népfőlkelők alkották Fischer ezredes csapatait, amelyekkel a kiváló katona bámulatos erély-

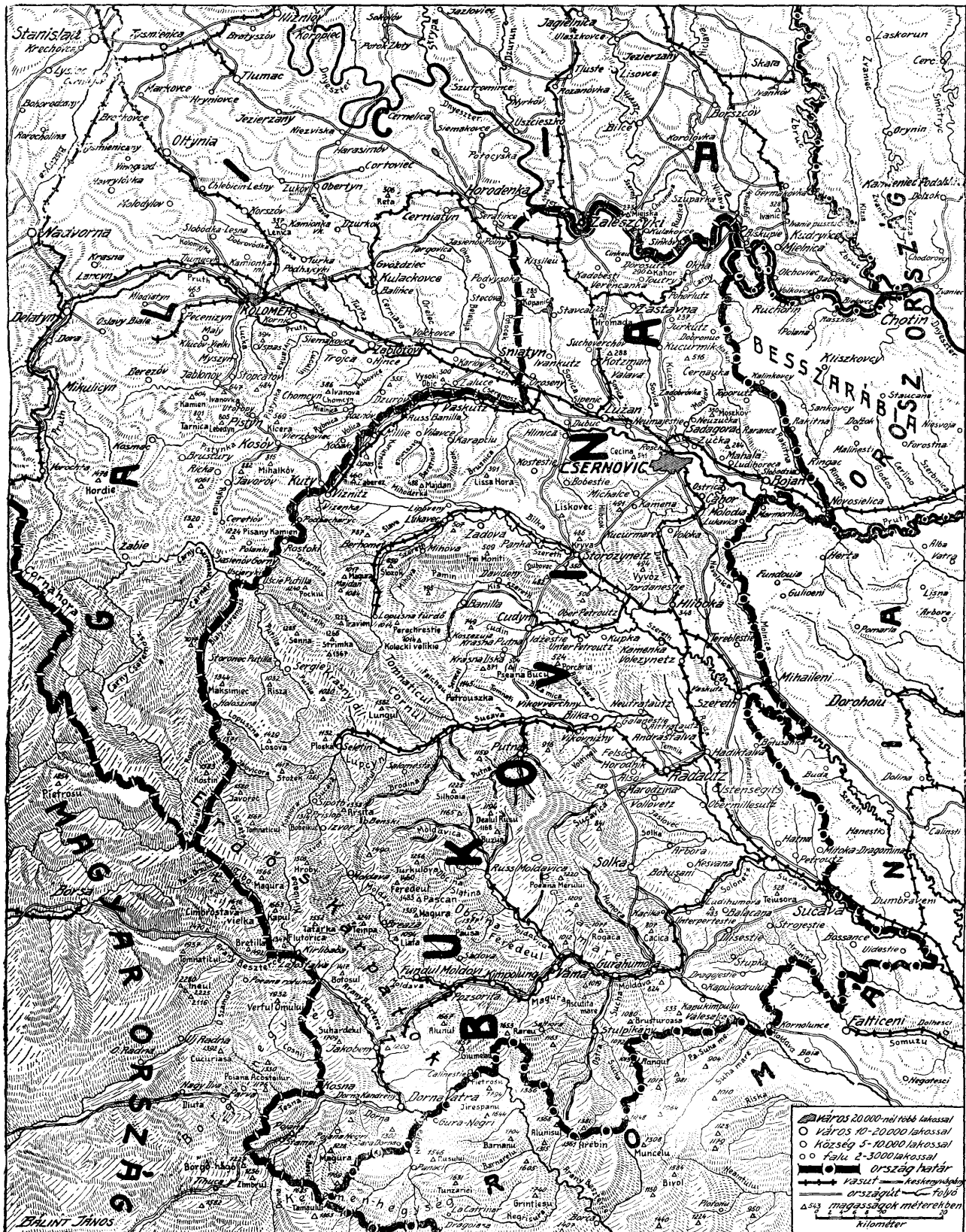
lyel és szervezőképességgel igyekezett Bukovínát az oroszok ellen megvédeni. Czernovicz, a hercegség székhelye, már 1914 nyarán elesett ugyan, de Fischer 1914 október 20-án visszafoglalta.

Az ősz folyamán határozottabb formát vett Bukovinának és Galicia délkeleti részének védelme. Máramarosszigetre érkezett ugyanis Pflanzler-Baltin báró lovassági tábornok s megkezdte a szervezés nagy munkáját. Kiváló segítő-

A Jakobeni-völgy.

Wildmayer G. rajza.

A bukovinai és keletgalíciai harctér.

Egy 30,5 cm-es mozsarunk a bukovinai harcokban.

Bálint János felvétele.

társa volt *devecseri Schullheisz Emil* altábornagy. Hajthatatlan akaratak eredményeként fokozatosan megalakult a *Pflanzer-Baltin*-hadseregcsoport, amely azóta mint 7. hadsereg már megörökítette nevét a hadtörténelemben.

A *helyzet* Bukovinában és Galícia délkeleti részében 1914 november közepén a következő volt:

Fischer ezredes mintegy hat zászlóaljjal s két ágyúval Czernoviczot s tőle jobbra és balra a Prut déli partját tartotta megszállva. A túlnyomó orosz erők a folyó északi partján néztek vele farkasszemet.

Mintegy négy kombinált hadosztályunk előcsapataival Kuti—Zielova vonalában állott. Velük szemben az oroszok Kolomea, Delatin és Nadvorna helységeket tartották megszállva.

Tovább nyugat felé Viszkov községnél *Janiczek* tábornok cs. és kir. dandára állott, azé a tábornoké, aki november 26-án hősi halált halt, végül a Vereckei-hágónál s tőle északra csaknem Szkole városáig *Hoffmann* altábornagy hadosztálya foglalt állást. Ellenséges nagyobb erők Sztaniszlau, Kalusz, Dolina, Sztrij és Drohobic városokban előcsapataikkal *Janiczek* és *Hoffmann* állásaival szemben voltak.

November második felében az oroszok igen nagy erőkkel támadták meg az Erdős-Kárpátok nyugati hágóit, és ez az invázió visszahatással volt a bukovinai helyzetre is.

Fischer ezredes parancsot kapott a visszavonulásra és Czernoviczot november 26-án engedte át az oroszoknak. Az ellenség nyomon követte a maroknyi csapatot és lassanként elfoglalta egész Bukovinát.

Fischer ezredes 1914 december végén *Kirlibaba* helységet érte el, *Schullheisz* altábornagy hadosztálya pedig — melynek vezérkari főnöke ekkor a »nagyszerűnek« nevezett *Papp Dániel* mérnökkari alezredes volt — a Kirlibabától északra fekvő Lucsinát. Ámde innen is vissza kellett vonulnunk. Az oroszok néhány nap múlva bevonultak Kirlibaba hely-

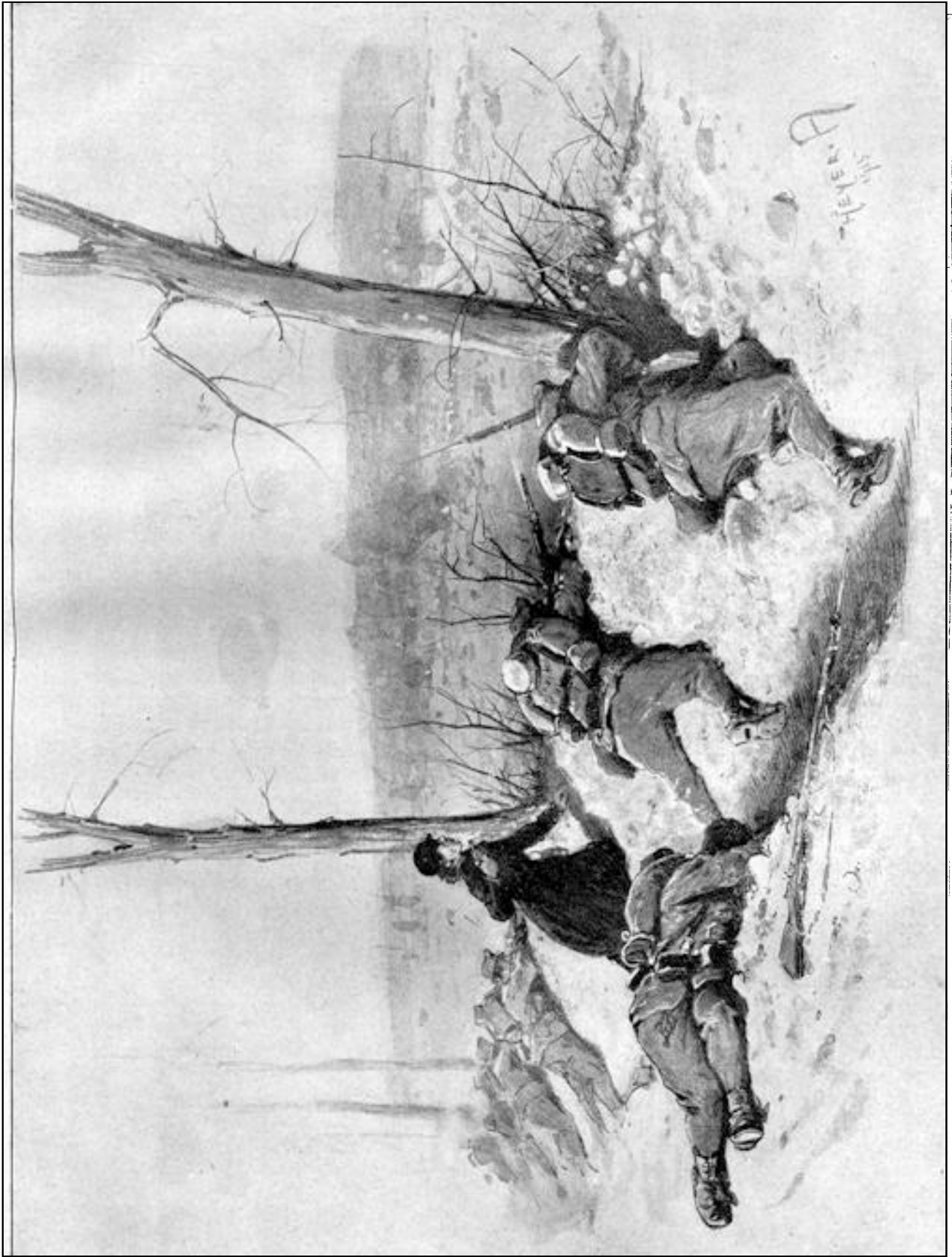
sebe s megerősítették azt.

Fischer ezredes csoportja azután *Jakobénibe* került. Ő maga néhány nap múlva megbetegedvén, csapatai fölött a parancsnokságot 1915 január 6-án *Papp Dániel* alezredes vette át. Az oroszok Kimpolung felől január 16-án heves támadást intéztek Jakobéni ellen, amelyet *Papp* alezredes időközben jól megerősített és ahol az oroszok támadását sikeresen visszavertük. A támadást azután a következő napokon szünet nélkül megismételték. Az orosz 71. hadosztály parancsnoka, *Laurentiev* tábornok legjobb csapatait küldte *Papp* alezredes állásai ellen, de hiába. Két ezred, a vinszgradszki 281., továbbá az alexandrovszki 282. és sok más orosz népfőlkelő-alakulat vérzett el a bevehetetlen védővonal előtt.

Papp alezredes kézigránátjai, fatorlaszjai, kőszórói és aknai s embereinek hősiessége csodákat műveltek. Az orosz katonák halomszámmra hullottak el a vitéz parancsnok állásai előtt és *Laurentiev* kénytelen volt Kimpolungra visszamenekülni.

Január 20-án még egy utolsó kísérletet tettek az oroszok *Papp* alezredes állásai ellen, de ez sem sikerült. Ezután nyugalom következett. *Papp* csoportja *Lilienhof* tábornokunk seregébe olvadt be.

Offenzívánk ezen a harctéren január második felében kezdődött meg, ugyanakkor, mikor

Egy alezredek neje a rajvonalban.

Heger Artur eredeti rajza. Egy vezér-kari alezredekünk neje személyes jelenlétével tüzei katonáinkat a Bukovinába beözönlő oroszok feltartóztatására.

Papp műszaki vezérkari őrnagy, a Czernoviczt újra elfoglaló csapatok parancsnoka a harc vonalában lovagol.

az Erdős-Kárpátokban Csermák főhadnagy Erdélyből, Besztercén át, néhány 15 centiméteres nehéz tarackot hozott előre. Méteres hóban ökrök vontatták a lövegeket s a gépkocsikra mállházott lőszert is. Az oroszok kémei már néhány nap múlva ijedten jelentették *Laurentiev* tábornoknak, hogy a magyar-bukovinai határon »harminc és felesek« állanak! Ez a hír aztán végleg elvette az oroszok kedvét a támadásoktól. Csapatunk ezután a visszavonuló oroszok nyomában megkezdte diadalmas előnyomulását.

Január 22-én visszafoglaltuk a várra kiépített *Kirlibaba* helységet, ahonnan az ellenség Kimpolung felé s a Moldova völgyébe menekült. Csapatunk, nem törődve a magas hóval, dermesztő hideggel s a rendkívüli terepnehézségekkel, követték az oroszokat s néhány nap múlva elfoglalták *Breaza*, *Moldava* és *Izvor* helységeket.

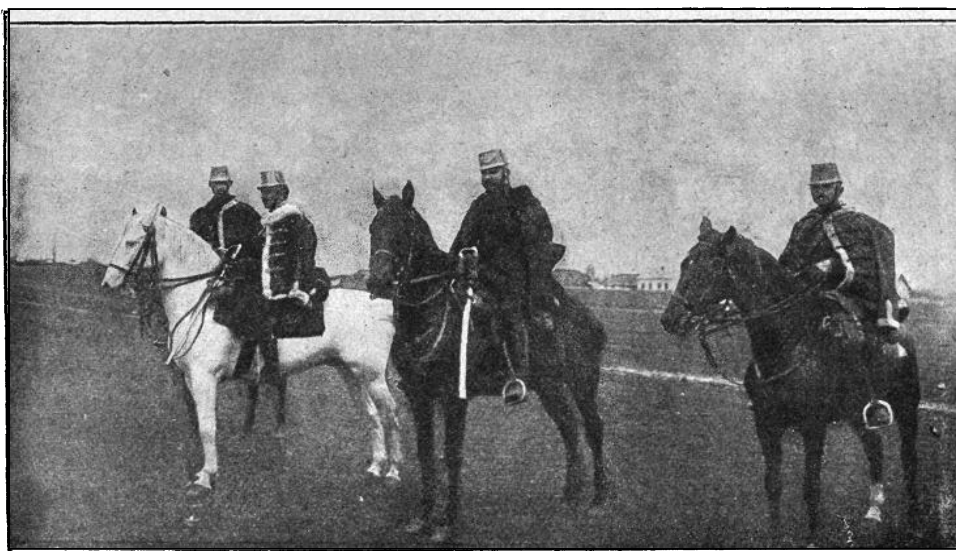
Február legelső napjaiban már egész 250 kilométeres arcvonalunk előnyomult. Papp alvezredes csapatai február hó 6-ikán a lakosság nagy örömujjongása közben bevonultak *Kimpolungba*.

Bukovina megtisztítása ezután igen gyorsan haladt előre. Kim-

polung után február 7-én már a *Szucava* felső völgyébe jutottunk, 8-án pedig a Kimpolungtól északra fekvő *Vama* helység lett a miénk. Az oroszok a foglyok ezreinek visszahagyása mellett futva menekültek. *Gurahumora*, *Szucava*, *Radautz* dicső állomásai hőies seregünk előnyomulásának. Február 11-én már elértük a *Szereth* vonalát.

Bukovinai sikeres előnyomulásunkkal egyidejűleg *Pflanzer-Baltin* lovassági tábornok oszlopai, miután az ellenséget *Körösmezőnél* visszavetették, átkeltek a *Jablonica- (Tatár-) hágón* és a tőle nyugatra és keletre fekvő átjárókon. Mialatt Bukovinában előrenyomuló oszlopaink számos ütközet közben elérték a *Szereth* vonalát, addig a Felső-Prut vidékén és *Nadvorna* irányában előrenyomuló csapataink elfoglalták a hegyvonulatok északi kijáratait, elérték *Viznitz*, *Kuti*, *Kosov*, *Delatin* és *Pasieczna* helységeket s ott az oroszokkal való közvetlen érintkezésben február 12-ike körül egyelőre megállapodtak. Az orosz foglyok száma huszonkilencezre emelkedett. A bal oszlopok egy nap múlva már ismét előnyomultak, február 14-én elfoglalták *Nadvornát* s az oroszokat *Sztaniszlau* felé verték vissza.

Két nap múlva — február 16-án — új siker koronázta csapataink küzdelmét. Heves harcok után elfoglaltuk *Kolomeát*, Galiciának egyik legvirágzóbb városát. *Kolomea* elfoglalásával megszakítottuk a Czernovicz—*Kolomea*—*Sztaniszlau*—*Sztrij*—*Drohobici* vasutat, amelyet az oroszok mint fontos hadászati és hadtápvonalat sokáig előnyösen használtak. A város-

Cseresnyés László honvédhuszáralezredes, Bukovina felszabadítóinak egyike, kíséretével.

Bálint János felvétele.

Czernovitz visszafoglalása 1915 február 17-én.

Hejer A. rajza.

tól délre Klucov Vk. és Miszinnél az oroszok 15-ike óta tartó harcokban szemmel láthatóan nagy erőfeszítéseket fejtettek ki, hogy Kolomeát megtarthassák. Nagyszámú erősítést vettek harcba. A műút mindkét oldalán előnyomuló csapataink ellen intézett heves ellentámadásaikat több ízben vissza kellett vernünk, mely alkalommal ágyúink jó hatása az ellenségnek nagy veszteségeket okozott. Délután 5 órakor sikerült az ellenséget, elkeseredett védekezése mellett is, általános támadással a város előtt elfoglalt utolsó állásából kiverni és a menekülő oroszokkal együtt Kolomeát elérni. A Prut hidjának elpusztítását megakadályoztuk, a várost a menekülő oroszoktól megtisztítottuk és megszállottuk. Kétezer oroszot elfogtunk, több géppuskát és két ágyút zsákmányoltunk.

A Bukovinában visszavonuló orosz csapatok két részre váltak; az egyik oszlop a Csere mosz völgyében általában Kuti felé, vagyis északnak, Kelet-Galicia irányában tartott, a másik Gurahumora helységen át vonult vissza. Az előbbi bukovinai főerőnk, az utóbbit pedig Papp alezredes csoportja üldözte. Az ellenség csak a Szereth-folyónál állt meg Sztorozinetz környékén. Papp alezredes megkerülte az oroszokat, akik csak az utolsó percben voltak képesek Kucurmare felé elmenekülni.

Az oroszok sokkal nagyobb számban voltak, mint Papp alezredes kis csapata. Egyedül Czernovitzban mintegy 10–12.000 újoncuk volt, akiknek kiképzését éppen már befejezték. Czer-

novicztól délre nagy erődítések épültek. Az oroszok mégsem álltak meg Czernovicznál, hanem harc nélkül átkeltek a Pruton. Így csapataink számára megnyílt a hercegség fővárosába vezető út.

Leírhatatlan volt a lakosság öröme, midőn február 17-én délután három zászlóaljunk bevonult Czernoviczba és végeszaktadt az oroszok tizenkét hetes uralmának.

Papp alezredes 19-ikéről 20-ikára hajló éjjel vonult be a fővárosba, rendezte a csapatkötelékeket s azonnal megtette intézkedéseit Czernovicz védelmére.

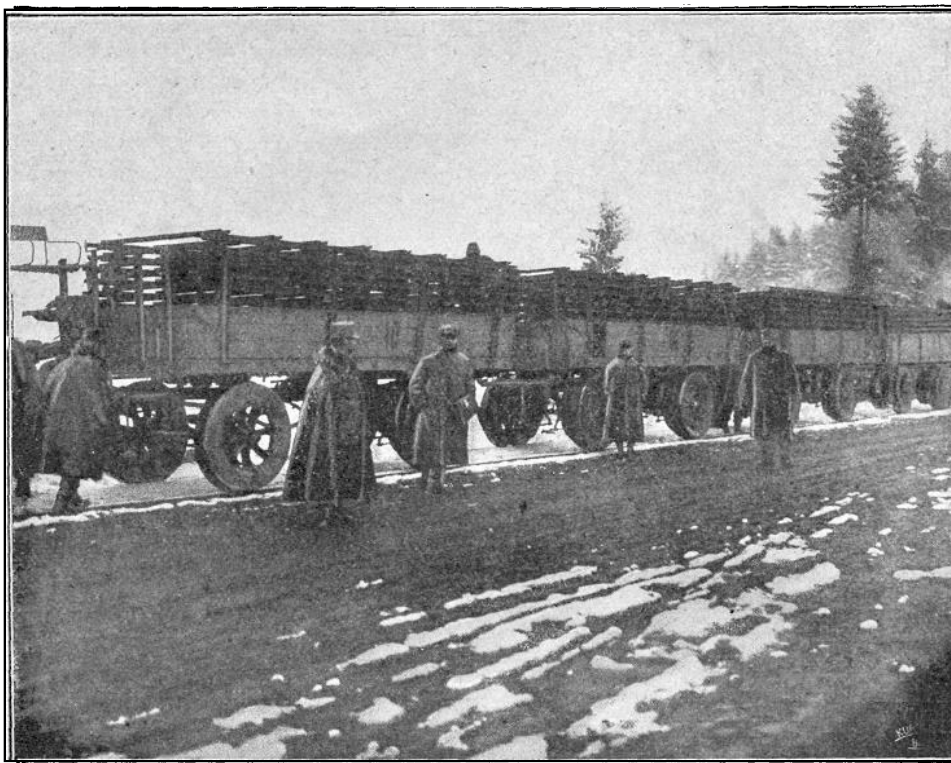
Czernovitz alól az oroszok a Bukovina, Románia és Oroszország határán, a Prut mellett fekvő *Novoszelica* helység felé vonultak vissza.

Február közepéig tehát visszafoglaltuk Bukovinát és Galicia délkeleti részét egészen a Prut-folyóig s eljutottunk a Sztaniszlautól általában délre fekvő hegy- és dombvidékig.

Nagy feladatot végeztek hős csapataink. Teljesítményük mellett elhalványul Hannibal útja az Alpokon át. Ámde nagy volt az elismerés is! Az egész monarchia örömmámorban úszott s meleg szeretettel küldte üdvözléteit katonáinknak és bölcs vezéreiknek. Királyunk is méltatta érdemeiket. *Pflanzer-Baltin* báró lovassági tábornoknak a Lipót-rend nagykeresztjét, *Schultheisz* altábornagnak pedig ugyanennek a rendnek lovagkeresztjéhez a hadidíszítményt adományozta.

Bukovina fölszabadítása nagyon megnyugtatóan hatott az erdélyi vármegyékre is. Gróf *Bethlen Balázs*, Beszterce-Naszód és Szolnok-Doboka vármegyék főispán-kormánybiztosa a Bukovinában kivívott győzelem után táviratban üdvözölte báró *Pflanzer-Baltin* lovassági tábornok, hadseregcsoport-parancsnokot és egyik csoportparancsnokát, *Czibulka* altábornagyot.

A Prut-vonal elérésekor lezáródott Bukovina és délkeleti Galicia visszafoglalásának *első időszaka*. A hadműveletek második időszakát az oroszok erélyes ellentámadása, tehát a mi részünkről általában defenzíva jellemzi. Az ellenség, amelyet a néhány hetes küzdelemben

Villamos hegyvasút vasúti síneket szállít.

Bálint János felvétele.

súlyos vereségek értek, óriási erősítéseket kapott s azokat a megerősített Halicson és Sztaniszlauun át szövetséges seregeink ellen küldötte. Nadvorna és Sztaniszlau környékén tíz napig tartó elkeseredett csata fejlődött ki, melyben csapataink egy talpalatnyi földet sem vesztek el. Az előnyomulás azonban egyelőre megakadt, mert az oroszok állandóan szaporították csapataikat.

Pflanzer-Baltin lovasági tábornok hadserege nagyon jól elkészített védőállásokban fogadta az ellenséges elkeseredett támadásait, amelyek az akadályok holt erején és csapataink hősiességén valamennyien megtörtek, sőt hivatalos jelentésünk február 20-ikán már a következő örvendetes tudósítást tartalmazta: »Délkelet-Galiciában az ellenség Nadvornától északra elfoglalt erős állásait

nem volt képes megtartani. Utolsó döntő támadásunk elől kitért és lovasságunktól üldözve, Sztaniszlauj irányában elvonult.«

E siker után egészen február végéig súlyos harcaink voltak, amelyek egyik küzdő fél számára sem hoztak döntő eredményt. Március 1-én rövid szünet következett. Az ellenség azonban fokozatosan szaporította seregét s néhány nap múlva Kolomea felé próbált előretörni. *Pflanzer-Baltin* azonban összegyűjtötte erejét s visszaverte a súlyos támadást.

E művelet után arra törekedtünk, hogy a Prut és a Dnyeszter közti, mintegy 30-40 km széles területet megtisztítsuk

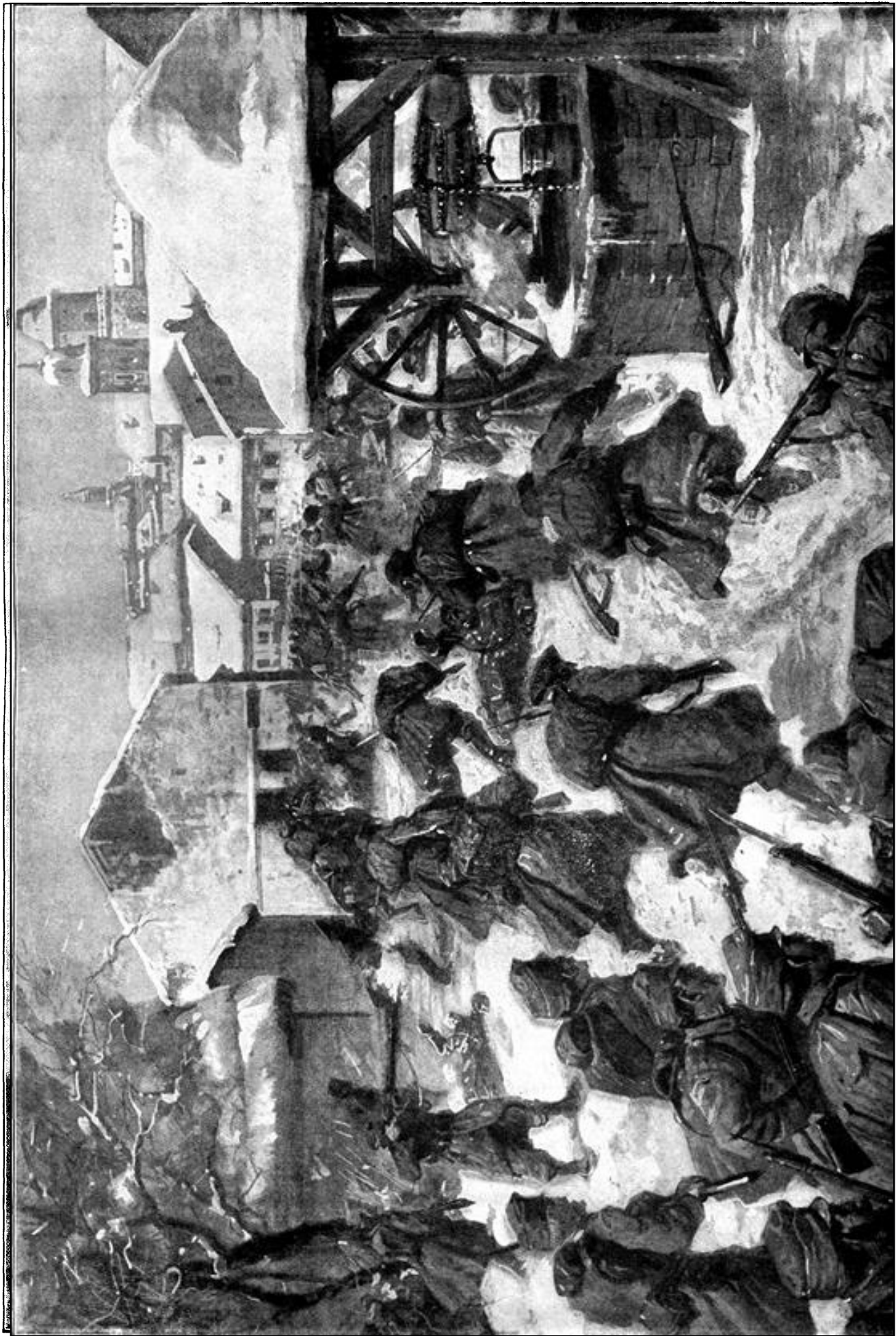
az ellenségtől. Erre Czernovicz biztosítása céljából is szükség volt, mert az oroszok a fővárost a Prut északi partjáról állandóan fenyegették.

Bukovinai csoportunk főereje a galíciai—bukovinai határ mentén nyomult előre észak felé, gyengébb erők pedig — *Papp* alezredes parancsnoksága alatt — Czernoviczon át. A két csoport között *Russ* hadnagy különítménye mű-

Vasúti őrség Kolomea mellett.

Pósfay Andor felvétele.

Kolomea visszafoglalása 1915 február 18-án.

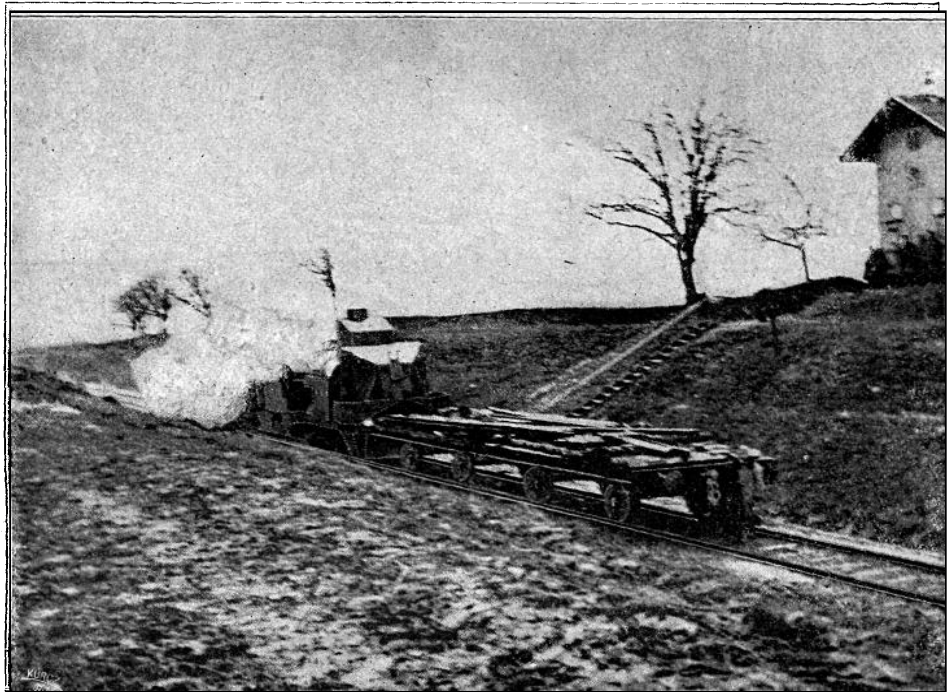
Reich A. rajza.

ködött s elfoglalta *Kotzman*, *Valava* és *Zastava* helységeket Czernovicz és Zaleszciki közt.

Russ hadnagy valamikor vezérkari százados volt. A hadsereg kötelékéből kilépven, a háborúba mint közlegény vonult. Kiváló vitézséggel harcolt kis csapata élén. Altiszt lett s megkapta az arany vitézségi érmet, majd királyunk különös kegyelméből a hadnagyi rendfokozatot is. Katonai kiválóságairól és vitéz tetteiről már legendás elbeszélések termettek, melyek maradandó értéke teljes igazságukban rejlett. A volt közlegény mintaszerű hősiességgel vezette fokozatosan szá-

porodó csapatát győzelemről győzelemre. Ez a csapat vezetője kiváló katonai tehetségénél és merészségénél fogva teljesen önálló működési kört kapott s mint »felderítő különítmény« nemcsak réme volt az oroszoknak, hanem rendkívüli szolgálatokat tett híradásaival egész északkeleti hadseregünknek is.

Bukovinai főerőnk győzelmes harcok után március utolsó hetében elfoglalta a Dnyesztertől

Fedett pályáról lüszelő páncélvonatunk Bukovinában.

A Welt-Press-Photo, Wien felv.

mintegy nyolc kilométerre fekvő *Horodenka* városát. Ezután központias támadást intéztünk a megerősített *Zaleszciki* ellen, amelyet *Kitcsenko* orosz tábornok csapatai vitézül védelmeztek. *Kitcsenko* lett ugyanis a túlságosan óvatos *Laurentiev* tábornok utóda. Csapataink március 25-éig elfoglaltak tizenegy orosz támaszpontot és egy napon csaknem ezer oroszot el is fogtak, a város azonban még hosszú ideig az oroszok birtokában maradt.

Papp alezredes március 22-én kezdte meg az előnyomulást. Még ezen a napon elfoglalta a Czernovicztől északra fekvő *Rohozna* és *Szadagora* helységeket, ahonnan az oroszok kelet felé, *Rarance* és *Toporouc* községekig menekültek, azonban a következő napon csapataink oldalába néhány zászlóalj egy üteggel és két géppuskával *Mahala* nevű községbe küldtek. Ez nagyon kellemetlen volt, mert támadásuk a *Papp*-

Rajvonal beássa magát az ellenség előtt.

Bálint János felvétele.

Éjjeli szolgálat egy katonai állomásparancsnokságon.

Bálint János felvétele.

csoport eddigi sikereit könnyen megghiúsíthatta volna. Gyorsan intézkedni kellett. *Papp* alezredes március 24-én délután két erősebb járőrt küldött Mahala ellen, amelyeket elszánt ügyes altisztek vezettek. A járőrök a sötétség leple alatt két oldalról törtek rá a községre. Óriási tüzelést kezdtek. Egy századunk követte őket s az is nagy harci zajt csapott. A meglepett orosz csapat futva menekült és *Papp* alezredes 25-én bevonult Mahalába.

Hasonló ügyes hadműveletek segítségével tört tovább előre *Papp* alezredes és *Russ* hadnagy is és április elején érkeztek Bukovina északkeleti részéhez, a *Dnyeszter-folyóhoz*. Ebben az időben Bukovinából már csak a Czernovicztől keletre, a román határ közelében fekvő kis terület volt az oroszok birtokában, és pedig *Bojan* helység és környéke. Innen azért nem úztuk el egyelőre az oroszokat, mert offenzívánknak gátat vetett a semleges román határ közelsége.

Az oroszok több ízben intéztek támadást a Bukovina északkeleti részében működő csapataink ellen. Március 28-án *Zaleszcik*től keletre nagy ellenséges erők törtek át a *Dnyeszter*en, de ezeket heves harcok után visszavetettük. Április 1-én az oroszok a csatavonal több pontján egész napon át tíz-tizenöt sorban támadtak. A harc egész estig tartott. Az ellenség nagy veszteségek után mindenütt visszavonulásra kényszerült és — főképpen legdélibb szárnyunk előtt — menekülésszerűen hátrált. Utolsó kísér-

letük április közepén történt. Nagy erők lopóztak át a *Pruton* *Bojan*tól keletre az éj leple alatt.

A folyó jobbpartján elhelyezkedett magyar és osztrák csapatok idejében észrevették az ellenséget. Egész közel engedték a parthoz s ekkor géppuskáikból irtózatosszerű tüzelést zúdítottak rá. Ez irtózatosszerű pusztítást okozott az oroszok soraiban. A küzdelem négy óra hosszat, esti 11 órától hajnali 3 óráig, tartott. Ekkor az ellenséges csoportok súlyos veszteségekkel visszavonultak és csapataink egész *Novoszielica* környékéig üldözték őket.

Néhány nap múlva két orosz lovashadosztály *Chotinnál* átkelt a *Dnyeszter* déli partjára s megrohanta állásainkat. Igen súlyos veszteségek érték őket s eredmény nélkül voltak kénytelenek visszavonulni.

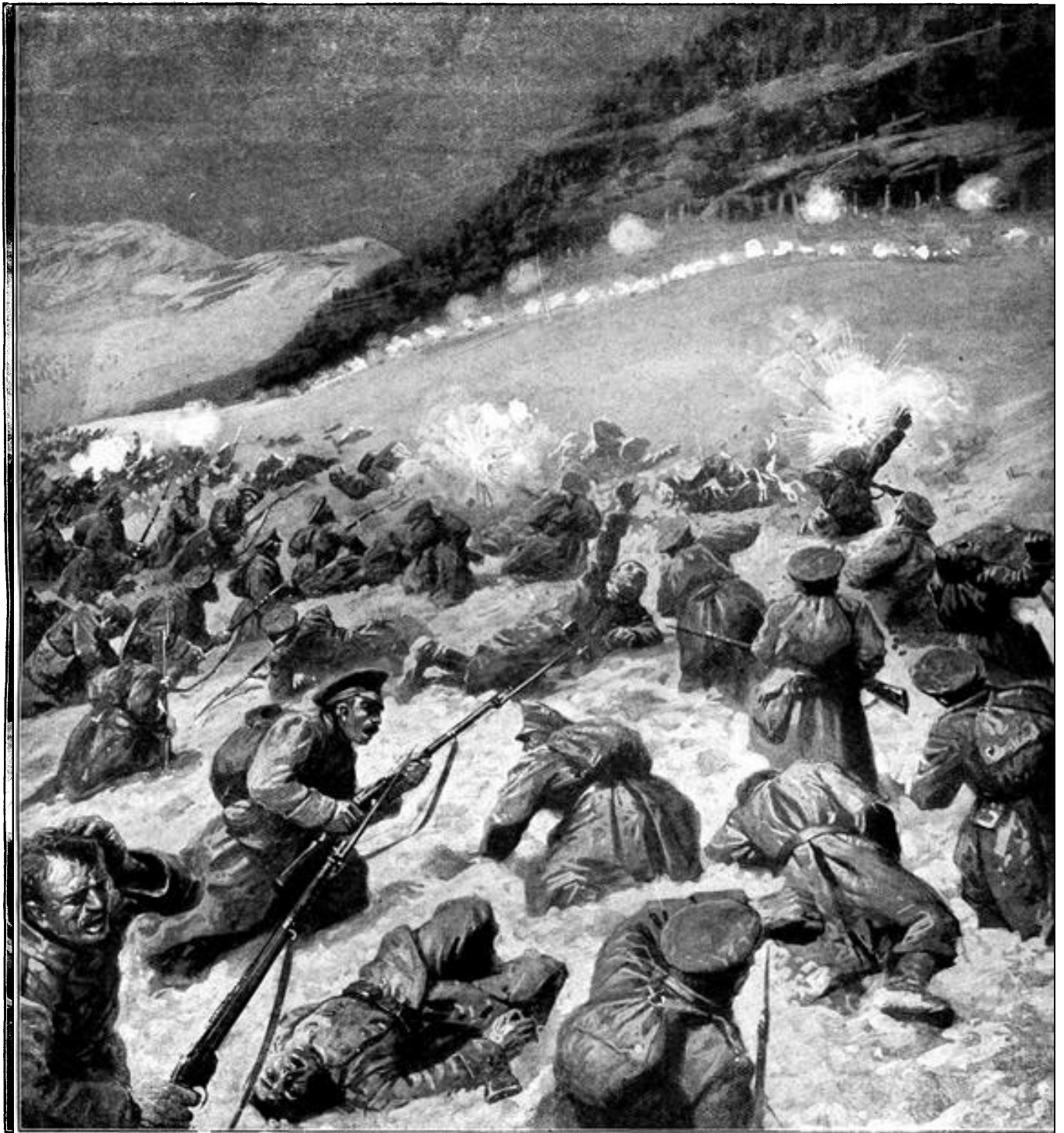
A *Pflanzer*-csoportnak balszárnya közelében sem pihentek az oroszok. *Ottiniánál*, *Kolomeától* északnyugatra két ízben is megkísérelték az áttörést, ámde teljesen sikertelenül.

A helyzet április végéig nem igen változott. Csapataink arcvonala ekkor körülbelül a következő volt: *Novoszielica* — *Chotintól* nyugatra — *Dnyeszter*-vonal körülbelül *Jezierzani* helységig — *Bohorodcani*; *Pflanzer-Baltin* báró lovasági tábornok hadseregcsoportjának balszárnya *Bohorodcani* környékén *Linsingen* német tábornok csapatainak jobbszárnyához csatlakozott, melyek vonala innen — amint már ismeretes — *Dolinától* délre általában *Szkole* felé húzódott.

Bukovina és délkeleti Galícia dicsőséges visszafoglalásának leírását a következő érdekes részletekkel egészítjük ki:

Pflanzer-Baltin báró lovasági tábornok seregcsoportjának egyik legfontosabb hadműveleti alapja a *Dnyeszter*-vonal elérése után *Kolomea* lett, ahová *Máramarosszigetről* rendszeres vasúti forgalom irányult.

A rendkívül élénk galíciai város az oroszok közel hat hónapi uralma alatt keveset szenvedett. A parancsnokló orosz tábornok *Kolomea*-

Orosz csapatok sikertelen támadása osztrák-magyar csapatok hadállása ellen délkeleti Galiciában a Kárpátokban.

Reich A. rajza.

Keletgaliciai lövészárkaink a Dnyeszter mellett.

A Kilophot, Wien, felvétele.

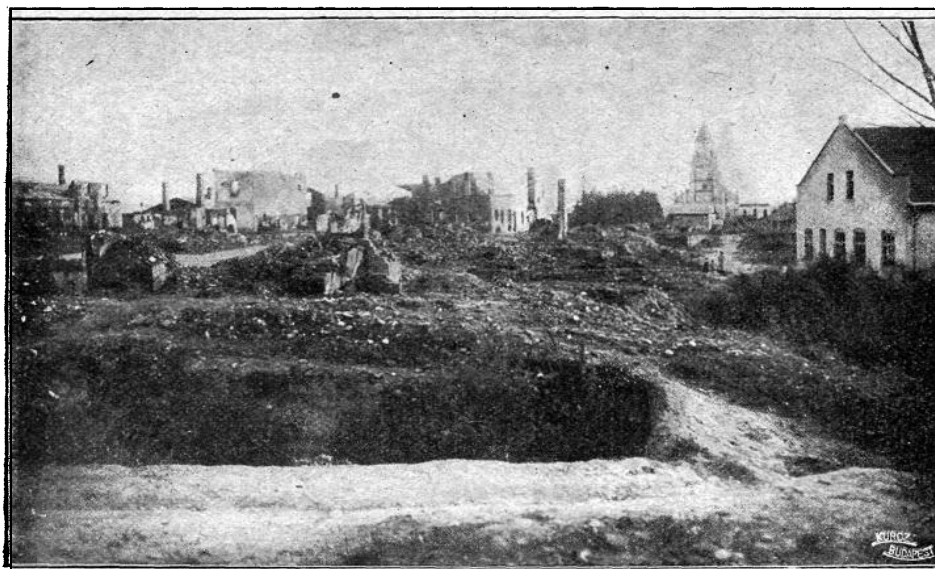
ban szigorú rendet tartott és mikor a kozák-csapatok fosztogatni kezdtek a németlakta elővárosban, rögtön főbelövetett több katonát. A visszavonulás alkalmával az orosz csapatok oly gyorsan voltak kénytelenek a várost kiüríteni, hogy nemcsak hogy nem volt idejük a városban pusztítani, hanem kénytelenek voltak még óriási mennyiségű lőszert és élelmiszert is visszahagyni. Ennek köszönhető, hogy Kolomea malmi és a környéken levő petróleumfinomítók csapataink bevonulása után rövidesen folytathatták az üzemet. A raffineriák éjjel-nappal folytatott munkával benzint termeltek, a czernoviczi malmok pedig szorgalmasan őrölték azt a búzát, amelyből csapataink Besszarábiában több mint négyszáz vagon zsákmányoltak.

A bukovinai határharcokban résztvett *erdélyi népfőlkelőcsapatok* a csodával határos vitézséget és haláltmegvető bátorságot, valamint kitartást tanúsítottak a sokszorosan túlerőben levő oroszokkal szemben. Egy szemtanu elbeszéléséből közöljük a következőket:

»Az oroszok ellen küldött népfőlkelőzászlóaljok Kirlibaba helységtől Borsáig egy éjszaka mentek vissza. Ez az út 48 km hosszú; a csapatok 16 órán át szakadatlanul meneteltek; éjjel borzalmas hóvihárban az 1400 méter magas Priszlop-nyergen át. Pihenőket tartani

nem lehetett, mert Kirlibaba és Borsa közt csak egyetlen kis faház van és a hóvihár egész éjjel dühöngött. És a zászlóaljok másnap reggel Borsán harcász állapotban együtt voltak. Még csodálkozva gondoltak vissza óriási teljesítményükre, amikor már ez a parancs jött: Vissza Kirlibabára! Az oroszok ugyanis időközben kénytelenek voltak Kőrösmezőről visszavonulni s így nem volt már szükség arra, hogy Borsánál nagyobb védőcsapat legyen, ámde szükséges volt erőinknek a bukovinai offenzívára való összpontosítása. Ezért a derék népfőlkélok azonnal visszafelé indultak és még sokkal nagyobb hóban, hóvihárban, dermesztő hidegben tették meg a borzasztó utat s néhány nap múlva Kirlibaba környékén vitézül megkezdték a támadást. Ezek a népfőlkélok hónapokon át érintkezésben voltak az ellenséggel. Éjjel-nappal biztosító és földérítő szolgálatot végeztek vagy harcoltak; fedezőket és akadályokat építettek; egyszer kedvező, napos időben, máskor 20—25 fokos hidegben, dühöngő hóvihárokban. Pedig az élelmezés igen sokszor hiányos volt, mert a behavazott rossz utakon az utánszállítás csaknem legyőzhetetlen akadályokba ütközött.

Az *Ottinia* körüli véres harcokban különösen a horvát ezredek — s ezek közül kiválóan

Szniatin romjai.

Az Est felvétele.

a zágrábi m. kir. 25. honvédgyalozezred — tűntek ki. *Frigyes* főherceg hadseregfőparancsnok nagyon megleghangú parancsban méltatta ezeknek az ezredeknek kiváló érdemeit, melyek hősiességéről Ő felségének is jelentést tett.

Az oroszok Bukovinában rémes garázdálkodásokat végeztek. Hivatalosan megállapították, hogy a kozákok a román vidékeken állandóan raboltak és fosztogattak. Különösen sokat szenvedtek miattuk a román bojárok lakásai. Szekja helységben Aritonovicz kastélyát rabolták ki, azután a Kostina-kastélyra vetették magukat, amely a Bukovinában és Romániában egyaránt tisztelt Popovics-család birtoka volt. A kozákok itt a pénztárt és az összes szekrényeket feltörték s a ruhákat és az értékes tárgyakat elrabolták, a tiltakozó

jószágigazgatót pedig súlyosan megsebesítették. Popovicséknak sztrojesztiei birtokán éppen ilyen módon garázdálkodtak. Innen a kocsikat és a lovakat is

elhurcolták. A bérlők vagyona és birtokait sem kímélték.

A leányokat és asszonyokat állatias módon megbecstelenítették, még pedig igen gyakran szüleik és férjük szemelátára. Sok áldozat nevét hivatalosan megállapítottuk.

Gurahumorában egy erdész leánya a meggyalázás elől az öngyilkosságba menekült.

Cokanesztie helységben csaknem az összes házakat lerombolták, a köztisztületben álló lelkészt a leggyalázatosabb

módon bántalmazták s egészen kirabolták.

Szucavában a román községek képviselői a várparancsnokhoz, egy orosz őrnagyhoz járultak s oltalmat kértek tőle a garázdálkodások ellen. Az őrnagy durván szidalmazta és megfenyegette a küldöttség tagjait, majd ajtót mutatott nekik.

Azokról a szenvedésekről, amelyeket Kimpolung városa az orosz uralom alatt kiállott,

Gépfegyverosztag Kolomea mellett.

Pósfay Andor felvétele.

Katonáink rohamtámadása az 1915. áprilisi harcokban.

a következő, kétségtelenül egészen megbízható értesítés számol be :

»Kimpolungban 1914 december végén nyugtalanító hírek keringtek. Mindenki, akinek pénze volt, vagy aki pénzt szerezhetett, elmenekült. Házát és ingóságait a gondviselés oltalmára bízta. Az orvosok és ügyvédek, a kereskedők s a pénzintézetek tulajdonosai mind elmenekültek. 1915 január 4-én eltávoztak az állami hivatalnokok is. Ekkor már láttuk, hogy a helyzet rendkívül komoly. A visszamaradtak a legnagyobb sietséggel rejtették s ásták el értékeesebb ingóságaikat, hogy azokat a kozákok, cserkeszek és kirgizek ellen megóvják.

Az oroszok népfölkelőink ellen folyton harcolva gyorsan közeledtek Kimpolunghoz. Január 6-án reggel elvonultak utolsó népfölkelőink is s két óra múlva már egy kozákjárőr vágatott be a városba, melyet az ellenséges sereg főereje követett. Ez éppen az orosz karácsony első napján történt.

Kimpolung körülbelül hét kilométer hosszú és csaknem tízezer lakosa van. Alig léptek be az oroszok, már az egész helységet sáskák módjára árasztották el s minden házba behatoltak. Az elhagyott lakások ajtóit feltörték. A lakott házakba kis csoportokba mentek be és durva hangon ételt s pálinkát követeltek. A kukorica-kenyeret azzal a megjegyzéssel dobták vissza,

hogy azt náluk csak a sertések hizlalására használják, ellenben szalonnát, kolbászt és húst követeltek. Ha azonnal nem kaptak, a lakosokat puskatusával verték. Négy nap múlva minden megehető elfogyasztottak, minthogy egy-egy házba 40—50 orosz is behatolt, s így a szegény lakosság csak a kukoricalisztre s tejre volt utalva.

A kozákok már az első nap megállították a város lakóit az utcákon, zsebeiket kikutatták s tőlük mindent elraboltak.

Január 9-étől kezdve Kimpolungban minden nap ágyúörgést hallottunk és a szél a lőporgázakat egészen a városba hozta. Szorongó szívvel számoltuk az órákat s katonáink győzelméért Istenhez fohászkodtunk. S ebben a szomorú időben semmiféle hírt sem kaptunk kívülről, semmiféle újságot, semmiféle tudósítást a harcterekről!

Az oroszok február 3-án megkezdték a visszavonulást, minthogy meggyőződtek a hegyi átjárók ellen számtalanszor megindított támadásaiknak sikertelenségéről. Miután a főerő elvonult, csak egy lovaskülönítmény s egy kozákosztag maradt hátra. Rosszat sejtettünk. Nyugalomra senki sem tért. Mindenki felöltözve lakásán maradt és reszketve várta a következő eseményeket. Sejtelmeink nem csaltak, mert az új folyamán rettenetes kiabálást, jajgatást és

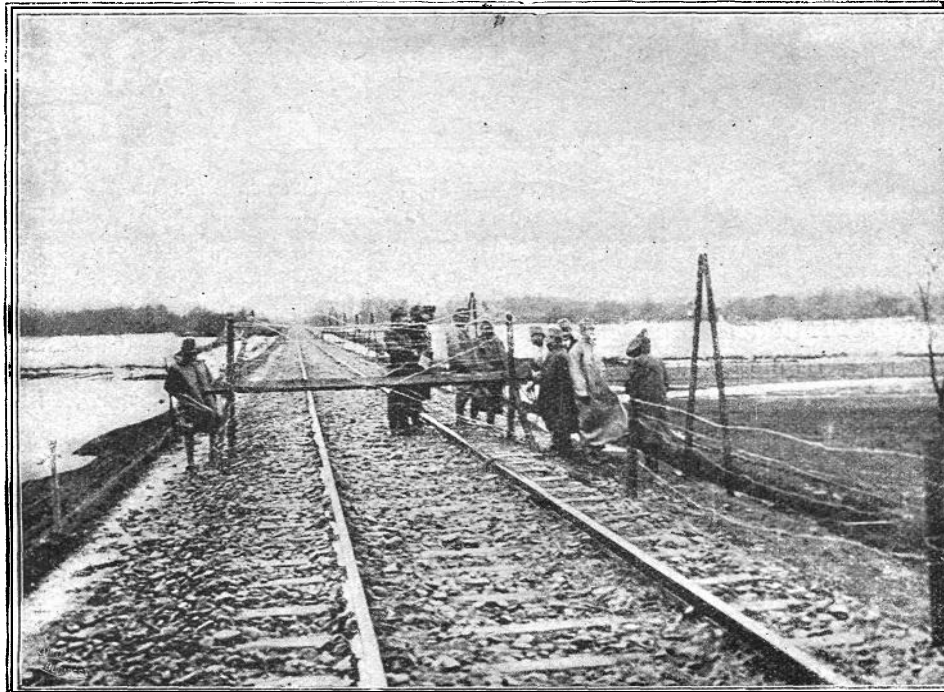
sírást hallottunk a belvárosban. Ezeket a szörnyű hangokat betört ablakok csörömpölése, bevert ajtók tompa zuhanása és a vad hordák durva, gúnyos kacagása tette még rettenetesebbé. Az oroszok rémséges búcsúünnepet rendeztek. Minden üzletet teljesen kiraboltak. A boltok elé kocsikkal állottak, az ajtókat feltörték, a bentlevőket súlyosan bántalmazták s a rabolt holmit elszállították. A készpénzt a kereskedőktől puskákkal és szuronyokkal zsarolták ki.

Síró asszonyok és gyermekek egy szál ingben nézték a rablást. Egész éjjel hallottuk a »Segítség! Mentsetek meg!« kiáltásokat, de senki sem segíthetett, mert a rablók a rend-

őröket s a polgárőrséget elzárták a község-házán . . .«

Ezekhez hasonló dolgokat e sorok írója is számtalanszor látott. Aki nem volt az északi harctéren, fogalma sincs arról, mily rémítő pusztítást végeztek mindenütt a kozákok s egyéb vad hordák tömegei. Füstölgő romok, összezúzott bútordarabok, szétszórt ingóságok és kimondhatatlan piszok maradtak utánuk. Egyik magyar népiskolánkban minden falitáblát összetéptek s a szép könyvtár minden könyvét szétszórták, széttépték, nagy részüket pedig feltűzelték.

S ez a csorda merte hirdetni, hogy ő — a kultúráért harcol!

Drótakadállyal elzárt vasúti pályatest elárasztott területen Bukovinában.

A Welt-Press-Photo, Wien felvétele.